

Mutagén

Szabó Attila képzőművésszel *MUTAGÉN* című kiállítása kapcsán – amely 2009 májusában volt látható a Miskolci Galériában – **feLugossy László** beszélget

feLugossy László: Egy hipotetikus felütéssel nyitnék. Képzeljük el, hogy a vakok és süketek országában élünk, ahol ezek az emberek mély érzésekkel, érzékenységgel, jó befogadói hozzáállással, nyitottsággal élnek; hogyan igazítanád el őket a mostani kiállításod művei között az érdeklődőket? Vagy a másik véglet, amikor olyan világban élünk, ahol mindenki nagyon jól értesült, tájékozott, dörzsölt, de érzéketlen és közömbös a művészetek, a szellemi dolgok iránt, s csak az anyagi, materiális viszonylatokban érzi boldognak magát. És ha véletlenül ilyen érdeklődők jelennének meg egy tárlatvezetéseden, nekik hogyan mutatnád be művészeted folyamatát, jelenlegi állomását?

Szabó Attila: Mindkét felvetés érdekes, mivel elvileg arról kellene szólni egy kiállítás, hogy egyénenként – az egyén habitusától és orientációjától függően – kérdéseket tegyen fel, illetve olvasatokat kínáljon. A művész feladata szerintem nem az, hogy „megmondja a tutit” és egzakt definíciókat szolgáltatson, hanem álláspontot közvetítsen. Aztán a látogató eldöntheti, hogy csatlakozik ehhez az állásfoglaláshoz vagy vitába száll vele. Mindez persze feltételez némi rutint, ami alatt a művek befogadásának és interpretálásának gyakorlatát értem. Így lehet egy művet vagy tárlatot felületesen szemlélni és lehet hipotéziseket gyártani, de azt biztosan tudom, hogy egyértelműen nem lehet – a legprecízebb szakmai ismeretek birtokában sem – a képzőművészeti alkotások valódi jelentéstartalmát leolvasni, mivel minden művet a látványából kiindulva jól le lehet írni tárgyilagosan jelzőkkel, metaforákkal, hasonlatokkal. Ezért vakoknak és süketeknek is adekváttá lehet tenni a megfelelő kódolás-dekódolás alkalmazásával. Zenére alkalmazva talán úgy értelmezhető a szerepem, mint a karmesteré, aki adott kottából dolgozik, de saját személyiségén átszűrve dirigálja a darabot.

feLL: Teljes mértékben szimpatizálok a „számtalan értelmezési szabadgyökkel”, mert ez a lehetőség az abszolút egyértelmű műveknél is megtalálható, és ha még az értelmezési konvenciók ezt a bizonyos egyértelműséget is sugallják, szerintem nincsenek egyértelmű művek. Klasszikus és hagyományos művekre gondolok itt, mondjuk a 19. századi akadémista tájképekre, csendéletekre, zsánerképekre, de ott is lehetnek láthatatlan allegóriák, melyekre a művész nem is gondolt, hogy odafesti, de egy későbbi néző meg már belelátja önmagán keresztül azt a nem létező többletet, amely csak számára plusz, de mégis más lesz az a kép, ha csak egy embernek is más. Amikor a munkáidat láttam, arra gondoltam, hogy én ezeket nem is szeretném értelmezni, hanem csak egyszerűen befogadni, hagyni, hogy szellemisége szabadon terjedjen bennem, a művek energiája a sejtjeimbe hatoljon, inspiráljon, és gondolatokat hozzon felszínre. Hála istennek, nekem nincsenek értelmezési kényszereim... Inkább arra lennék kíváncsi, hogy Te értelmezed-e a munkáidat, vagy csak halvány sejtések vannak benned, amelyek persze az egyik pillanatról a másikra tisztán és világosan kikristályosodhatnak, hogy úgy érts, mint ahogy levegőt veszel?

SzA: Képzelnék el a művészet lényegét úgy, mint a párát, ami láthatatlanul, de érezhetően van jelen. Aztán lecsapódva már jól megfigyelhetőek a tulajdonságai, sőt, ábrákat rajzolva bele akár személyessé is tehetjük. Talán igényelnék a munkáim egyfajta kódolt magyarázatot, egy megoldókulcsot, de nem céлом ennek nyílt leleplezése, és annál jobb, minél többféle eredmény születik. Vannak klasszikus ikonográfiai szimbólumrendszerek, melyek egyetemessé váltak, és a legtöbb esetben ugyanarra az alapmotívumra vezethetők vissza, amennyiben ismerjük ezeket a struktúrákat. Ettől nehéz elvonatkoztatni, és nem is érdemes, amikor értelmezni próbálunk egy művet. Saját munkáimnál is legtöbbször megtalálható valamilyen direkt asszociáció. Igyekszem mindig előre eltervezni, kitalálni, amit csak lehet, végig kézben tartva az irányítást. Körüljárni és sokféle nézőpontból megközelíteni az adott témát. Ezek adják a sok plusz információt, melyek az eredeti, nyers koncepciót csiszolva a végeredményt szülik, ettől lesz számomra komplex. Alig marad (ha marad) olyan random tényező, amivel nem számolok és mégis belekerül a műbe. Pontosabban fogalmazva, megpróbálom a randomot is bekalkulálni és ezáltal a véletlenszerűség is betervezett szegmenssé válik az alkotás során. A kiszámíthatatlanság legtöbb esetben éppen a kiállítótér adottságaiból fakad. Vagyis, amikor megépítetek egy művet, elképzelek egy installációt vagy egy kiállítási anyagot, akkor egy ideális teret is hozzárendelek gondolatban, ahol a felhasználható technikai apparátus éppúgy optimális, mint a tér arányai, osztoottsága, megvilágítása stb. Természetesen ez a legtöbb esetben nem áll rendelkezésre, így az eredeti elképzelést kell optimalizálni az adott térre, vagy olyan műveket létrehozni, melyek univerzálisak, tértől és egyéb külső tényezőktől függetlenek. Mindkét eset kompromisszumokkal terhelt.

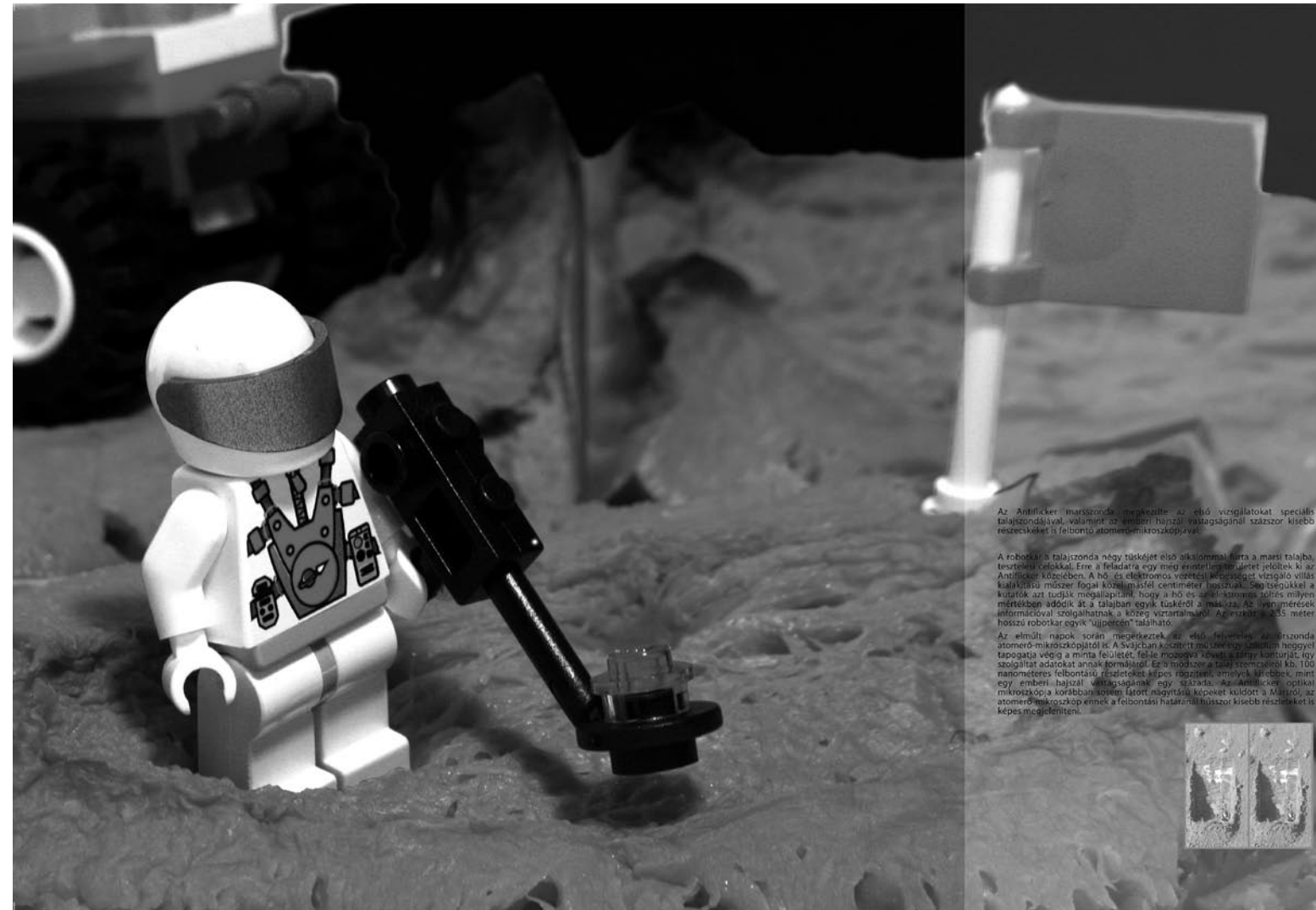
feLL: Sokan idegenkednek a modern művészetektől, mert nem értik, s nem tudják birtokolni, mármint szellemileg, és ettől elbizonytalanodik befogadásuk, meg persze előítélettel közelítenek vagy hátrítanak. Az emberek többségében nincs meg az a szemlélet, hozzáállás, amelyekről az előzőekben beszéltem. Arra gondoltam, hogy ezt a szemléletet már az általános iskolában tanítani kellene, hogy a világ megértésének érzékenysége már fiatal korban a legtermészetesebb módon kialakuljon. Most arra kérlek, hogy mondjal néhány konkrétumot a *MUTAGÉN* című kiállításodról.

SzA: Ez a kiállítás a mutációról szól, ami alapvetően tudományos terminus, de számomra újabb ürügyet szolgáltat egy ilyen téma művészeti aspektusainak vizsgálatára. Ehhez számtalan tudományos szócikket elolvastam és azokból az izgalmas részeket kiollózva egy felületesnek is alig nevezhető információhal-mazhoz jutottam, ami torz keresztmetszetben mutatja korunk ismereteit a környező világról földi és galaktikus relációkban egyaránt. A kiállítási anyagot néhány nagyobb gondolatkörre oszthatjuk. A kísérleti állatok mint az ismeretszerzés legitím áldozatai többféle módon megjelennek. Egészen direkt formában a *Hatvan perc* című képen például, ahol egy törpehórcsög viselkedését figyelhetjük meg egy síkgyágyas szkanner letapogatásában. A *Mutáció* című videón pedig konkrétan a mutáció vizsgálatáról szóló eredményeket olvashatjuk, melyeket laboratóriumi körülmények között végeztek muslicákon. Két másik videóban pedig egy furcsa kísérleti nyúl kap főszerepet. Sőt még egy „valós” patkánykísérletet imitáló installációval is találkozhatott a látogató. A másik nagyobb témakör a tudományos bulvár. Néhány tablón keresztül próbáltam híreket szolgáltatni (*Tudományos bulvárhírek I-IV; Vetésforgó*). Valós híreket, részben elferdített híreket és teljes egészében általam kreált, vagyis abszolút hiteltelen, tudományosnak tűnő híreket. Ezek hangvétele kissé idézi a *Delta* című műsor rövid hírcsokrainak narratíváját, mely az internet előtti korban jóformán az egyetlen olyan hírforrás volt, ahonnan ismereteket szerezhettünk a nagyvilág tudományos törekvéseiről és eredményeiről. Marszonda, metaanyag-kísérlet, ideális táplálék, ismeretlen élőlény felfedezése lehetne a felkonf szövege jelen esetben. Vannak aztán olyan művek is, ahol a mutáció jelenléte a néző asszociációs képességeire hagyatkozva érhető csak tetten, utalva a kiállítás mottójára, miszerint mutáció bármi lehet, amiről elhisszük. Így a fehér nejlonszákba burkolt szalmabálák halmaza mint egy ismeretlen, óriási állat petéinek sora jelenik meg (*Peteérés*), vagy a vízen lebegő narancsszínű luficsokor valamilyen méretes tengeri lábasfejű élőlényként szerepel (*Tenger gyümölcse*) egyebek közt. Látható volt néhány egzakt utalás is pl. a kék színű recehártya megjelenésére, vagy a lesbikusság jelenségére; mindkét eset genetikai mutáció eredménye. De arra is próbáltam reflektálni, hogy a vallás, illetve mitológia egészen könnyedén kezeli a mutáció tényét, hiszen szárnyas és patás, félig ember, félig ló, a Minotaurusz és a küklopsz, vagy egyéb ember-állat, állat-állat hibridek szabadon és nagy számban fordulnak elő a legkülönb-

féle vallásokban (*Bizarre Hardcore; Szövetminta*). Ugyanezek létezését tudományosan cáfolni viszonylag hosszasan lehetne csak, még akkor is, ha teljesen értelmetlen vállalkozás. Ennek művészi kontextusa azonban több mint érdekes. Ismerhetjük például Jason Freeny anatómiai elemzéseit a lufikutyáról, gumimaciról vagy Mickey Mouse-ról és Hyunkoo Lee *Tom and Jerry*-adaptációját, vagy ide sorolhatjuk Patrícia Piccinini utó-

az elvárásnak próbálok is megfelelni. Vagy szerinted egy ilyen múnél fontos, hogy hiteles információkat közvetítsen?

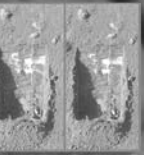
feLL: A művészet egyik alapvető lényege a hitelesség, a másik a szuverenitás. Az, hogy a művész hogyan kezeli ezek kapcsán a dolgokat, az már az ő magánügye. A mű nemcsak önmagát mutatja, hanem ha kell, a művészt is láthatóvá teszi. És befeje-

Az Amilicker marszonda megkezdte az első vizsgálatokat speciális talajszondáival, valamint az emberi hajszál vastagságúnál százszor kisebb részecskéket is felbontó atomerőmikroszkópjával.

A robotka a talajszonda négy tuskóját első alkalommal birta a marsi talajba, tesztelési célokkal. Erre a feladatra egy megértesített robot jött ki az Amilicker közegbe. A hő- és elektromos vezetési képességét vizsgáló villás kialakítású műszer fogal közelmérfel centiméter hosszúak. Segítségükkel a kutatók azt tudják megállapítani, hogy a hő- és szél-áramlás milyen mértékben áradik át a talajban egyik tuskóról a másikra, és ilyenmódon információval szolgálhatnak a közeg vizsrtalmáról. Az eszköz a 35 méter hosszú robotkar egyik „ujjpercen” található.

Az elmúlt napok során megkezdtek az első felméréseket a Marszonda atomerő-mikroszkópjával. A svájcbeli kutatók ma már egy csomagtól meggyol tapogatta végig a minta felületét, felje mozogva követi a tárgy kontúrját, így szolgáltat adatokat annak formájáról. Ezt a műszert a talajszondából kb. 100 nanométeres felbontású részleteket képes rögzíteni, amelyek képeiből, mint egy emberi hajszál vastagságúak egy száza. Az Amilicker optikai mikroszkópja korábban sosem látott nagytársa képeket küldött a Marsról, az atomerő-mikroszkóp ennek a felbontási határánál százszor kisebb részleteket is képes megfigyelni.

pisztikus teremtményeit is, de egyéb példákat is lehetne sorakoztatni. Ami fontos nekem ezekben a munkáimban – ide sorolva a korábbi áltudományos tevékenységeimet is –, az, hogy míg a tudós célja saját elméleteinek igazolása, addig a művész kezét nem köti ez a kényszer, szabadon garázdálkodhat tudományos területeken, megengedheti magának a dilettantizmust, hiszen nem kérhető számon rajta egy áltudományos mű tudományos tartalmának valóságára, sem a komponensek árán. Csupán a művészi tartalom egysége és mikéntje – ennek

zéseként megkérdézném, milyen új kiállításaid lesznek a közeljövőben?

SzA: Sokféle terv van a fejemben, konkrét helyszínhez és időponthoz köthető és konkrétumok nélkül álló is. Augusztus elején Szentendrén nyílik egy kiállításom közösen Süli-Zakar Szabolccsal. Ez a legkonkrétabb és a legközelebbi állomás. A többit meg majd meglátjuk.